

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 882 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	10
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarini tashkil etishning nazariy asoslari	18
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	24
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	27
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	32
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari	40
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida)	45
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari	50
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	55
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	63
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari	67
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	72
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	77
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	84
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari	88
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedAgogik metodlar yordamida amalga oshirish....	93
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari	98
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	105
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari	110
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	116
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	121
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari	125
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	129
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	

Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari	136
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	143
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	149
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	154
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	159
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	165
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	169
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	173
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	178
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	183
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	186
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	192
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	196
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	201
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	207
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	211
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	216
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	223
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	228
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	232
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	237
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	243
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	249
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	

Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	255
Саитхамолов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	261
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	266
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	271
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	276
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globalashuv sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	282
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children.....	286
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment.....	291
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	296
Avazov Iloxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	301
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	309
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	314
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	319
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	325
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	330
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	334
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.....	339
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	343
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	348
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	352
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	356
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari.....	360
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	366
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	371
Xodjayev Anvar Rasulovich	

Transport Decarbonization Strategy.....	377
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	382
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	387
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	390
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	394
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	399
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	404
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	409
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi	416
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	421
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	427
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	432
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	438
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	442
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	447
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	453
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	460
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	467
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	471
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	478
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	482
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	485
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	490
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	

Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish Xamidova Z. U.	495
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati..... Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	501
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi..... Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	505
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish..... Shaymatova Nargiza Ashurovna	511
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari..... Shodmonova Odina G'ofur qizi	516
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili..... Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	520
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati..... Eldor Uskanov	525
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari Yusupova Jamila Karamatdinovna	530
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida) Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	534
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash..... Sobirov Azizbek Avzbekovich	541
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari..... Gadaev Ismat Yadgarovich	548
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	551
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari..... Kobilova Nasiba Xurramovna	554
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	561
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market..... Musyeva Shoira Azimovna	566
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi..... Odina Nabiyeвна Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	570
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish..... Rashidova Xadicha Tursunalievna	575
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari Raxmanov Mexridin Sindarovich	581
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba..... Tashmatov Rustam Xusanovich	586
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	592
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti..... Zilola Jumanova	595
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан Абдуллоев Фуркат Олимджонович	602
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана..... Кадиров Алишер Исмаилович	607
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов Раупов Жамшид Рашидович	611

O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	617
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	622
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	626
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	630
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	635
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	644
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: ATB "Aloqabank" misolida.....	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	654
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	658
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	663
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	667
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	673
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	684
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	689
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	694
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	699
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	705
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	711
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	716
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	723
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	731
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	738
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	744
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	749
Muminova Elnoraxon Abduraimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	754
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	

Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	759
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	766
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонов Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	774
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	780
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	787
Жанзаков Бекзот, Жонузиков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	795
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	802
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махмадризоевна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	806
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	814
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	819
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	823
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	832
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	835
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	837
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	843
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	846
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	856
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	863
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	872
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	876
Алиева С.С.	

BANKLAR REYTINGINI ANIQLASH VA BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Maxmudov Omon Tuxtayevich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Termiz davlat universiteti

Annotatsiya: Tijorat banklari butun dunyoda "iqtisodiyotning qon aylanish tizimi" hisoblanadi. Banklar orqali mamlakatda iqtisodiy masalalar, xususan, pul-kredit va valyuta munosabatlari, mijozlar o'rtasidagi hisob-kitob amaliyotlari hamda boshqa turli operatsiyalar amalga oshiriladi. Bunday sharoitlarda tijorat banklari faoliyati barqaror, har qanday iqtisodiy risklarga bardosh berishi esa muhim ahamiyat kasb etadi.

Banklar moliyaviy barqarorligi, ishonchliligi ko'p hollarda davlatlar, Markaziy banklar va mijozlar uchun nihoyatda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Banklar barqarorligini aniqlash vositalaridan biri – bu ularni reytingini shakllantirish bo'lib, reytinglar investorlar, omonatchilar va tartibga soluvchilar uchun muhim vosita sifatida, banklar faoliyatini xolis baholash imkonini beradi. Reytinglarni aniqlash bankning moliyaviy barqarorligi va tavakkalchiliklarga bardosh bera olish qobiliyatini baholovchi murakkab va ko'p qirrali jarayonlarni o'z ichiga oladi. Maqolada banklar faoliyati ko'rsatkichlari va ularning banklar reytingiga ta'siri tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Bank, reyting, reyting kompaniyalari, barqarorlik, muammoli kredit, aktivlar, YAIM, depozit, rentabellik, aktivlar sifati, barqarorlik.

Abstract: Commercial banks are the "circulatory system of the economy" around the world. Economic issues in the country are carried out through banks, in particular monetary and foreign exchange relations, settlements between clients and various other operations. In such conditions, the activities of commercial banks are stable, and it is important to counter any economic risks.

Financial stability and reliability of banks in many cases is one of the most pressing issues for states, central banks and clients. One of the means of determining the stability of banks is the formation of their ratings, and ratings are an important tool for investors, depositors and regulators, allowing them to objectively assess the activities of banks. Determining ratings involves complex and multifaceted processes that assess a bank's financial strength and ability to withstand risks. The article analyzes the performance indicators of banks and their impact on the rating of banks.

Key words: Bank, rating, rating companies, stability, problem loan, assets, GDP, deposit, profitability, asset quality, stability.

Аннотация: Коммерческие банки являются "кровеносной системой экономики" во всем мире. Через банки осуществляются экономические вопросы в стране, в частности денежно-кредитные и валютные отношения, расчеты между клиентами и различные другие операции. В таких условиях деятельность коммерческих банков стабильна, и важно противостоять любым экономическим рискам.

Финансовая стабильность и надежность банков во многих случаях является одним из наиболее актуальных вопросов для государств, центральных банков и клиентов. Одним из средств определения устойчивости банков является формирование их рейтингов, а рейтинги являются важным инструментом для инвесторов, вкладчиков и регуляторов, позволяющим объективно оценивать деятельность банков. Определение рейтингов включает в себя сложные и многогранные процессы, оценивающие финансовую устойчивость и способность банка противостоять рискам. В статье анализируются показатели деятельности банков и их влияние на рейтинг банков.

Ключевые слова: Банк, рейтинг, рейтинговые компании, стабильность, проблемный кредит, активы, ВВП, депозит, доходность, качество активов, стабильность.

KIRISH

Jahonda global raqobatning keskinlashuvi sharoitida bank tizimi barqarorligini oshirish, banklar faoliyatiga bo'lgan ishonchlilik darajasini kuchaytirishning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Banklar faoliyatiga bo'lgan ishonchlilik darajasini namoyish etishning eng samarali usullaridan biri bu ularning reytingini aniqlash hisobla-

nadi. Banklarning reytingi – bu tijorat banklarining asosiy moliyaviy ko'rsatkichlari bo'yicha har tomonlama murakkab tadqiqotlar va taqqoslash tizimi bo'lib, jahonda reyting berish amaliyoti "Moody's Investors Service, Standart&Poor's va Fitch Ratings xalqaro reyting agentliklari tomonidan amalga oshiriladi. Mazkur xalqaro reyting agentliklarining dunyo reyting bozoridagi salmog'i 95% ni tashkil etadi. Shundan, Moody's Investors Service va Standart&Poor's reyting agentliklarining har biri 40% dan, hamda Fitch Ratings reyting agentligi 15% bozorga egalik qiladi"¹. Germaniyaning "KfW", Shveysariyaning "Zuercher Kantonalbank", Niderlandiyaning "ING Bank"lari bu reyting agentliklarining eng yuqori reytinglariga ega bo'lib, 2022-yilda jahonda eng xavfsiz va barqaror banklar reytingida kuchli uchlikdagi o'rinlarni egallagan². Bu jarayonlar xalqaro tajribalarni o'rgangan holda mamlakatimizda tijorat banklari reytingini aniqlash amaliyotini takomillashtirishni taqozo etmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

"Reyting" termini inglizcha "rating" so'zidan tarjima qilinganda "baholash", "bahosini aniqlash" yoki "sinf, razryad, toifalarga ajratish" ma'nolarini beradi³. Reytingning mazmuni biror subyektning ma'lum bir jihati bo'yicha tasniflash emas, aksincha reytinglanayotgan subyektning holatini baholashni nazarda tutadi. Xorijlik iqtisodchi olimlardan L.Uayt "Reyting aniq korxonalar to'g'risidagi hammabop axborot manbai bo'lib, qaror qabul qilishning muhim vositasidir"⁴ deb fikrlarini bayon qilgan bo'lsa, M.Modina o'z tadqiqotlarida "Bank reytingi – bu bank balansidagi ma'lumotlarning to'g'riligini ifoda etuvchi, bank faoliyatining imkoniyatlarini yoritib beruvchi hamda bozor iqtisodiyoti faoliyatida tutgan o'rnini belgilab, u haqda axborot yetkazuvchi indikator"⁵ ta'rifini keltirib, reytinglar bank barqarorligi bo'yicha umumiy axborot manbai ekanligiga e'tibor qaratishgan.

Iqtisodchi olim M.Afanasenkoning fikricha "reyting" – bu moliyaviy tizim va ekspert baholari ma'lumotlari asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun iqtisodiy tizim faoliyatini har tomonlama qiyosiy baholashdir⁶. Ushbu olim qaror qabul qilishda ekspert baholariga alohida urg'u bergani ma'lum bo'ladi. V.Batkovskiyning fikricha "reyting" ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar, atrof-muhit holati, hayot sifati, uni qo'llab-quvvatlovchi tarkibiy va sifat jihatidan tavsiflovchi barqaror rivojlanish ko'rsatkichlarining iyerarxik qurilgan tizimdir⁷. Ushbu olim reytinglashda asosiy urg'uni ko'rsatkichlar tizimiga e'tibor qaratadi. Rus olimi O.Lavrushinning fikricha: "Reyting – bu xo'jalik yurituvchi subyekt faoliyatini kompleks baholash bo'lib, u bir qancha ko'rsatkichlar tizimidan foydalanigan holda aniqlanadi"⁸. Ushbu olim fikriga qo'shilgan holda banklar reytingini aniqlashda umumlashgan bir qancha ko'rsatkichlar tizimidan foydalanish maqsadga muvofiqligiga alohida urg'u berib o'tmoqchimiz.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning maqsadi tijorat banklarining iqtisodiyotda tutgan o'rnini baholash va ularning barqarorligini ta'minlash, jumladan banklar reytingigiga ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish asnosida xulosalar chiqarish hisoblanadi. Shuningdek, maqolada nazariy jihatdan iqtisodchi olimlarning fikrlari va xalqaro moliyaviy tashkilotlar tavsiyalari asosida takliflar keltirilgan. Tadqiqot davomida banklarning barqarorligini ta'minlashdagi amaliy tavsiyalar va ularni tatbiq etish yo'llari keltirib o'tilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tijorat banklari barqarorligini belgilovchi va ularning reytingini aniqlashda bank aktivlarning sifati eng asosiy omillardan biri hisoblanadi. Bank aktivlari sifati deganda, eng avvalo, aktivlar portfeli, ya'ni kredit portfeli, investitsion portfellarning sifati, muammoli aktivlarning umumiy aktivlardagi salmog'i, muammoli aktivlarni boshqarishga qaratilgan siyosat va amaliyot tushuniladi.

1-rasm ma'lumotlaridan yalpi bank aktivlarining mamlakat YAIMga nisbatan 2019-yilda 51,5 foizdan 2024-yil 1-yanvar holatiga 61,2 foizni tashkil etganini, ya'ni bank aktivlari salmog'ining mamlakat YAIMga nisbatan sezilarli oshganini ko'rishimiz mumkin. Lekin buni ham yetarli deb bo'lmaydi albatta. Sababi, ayrim rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarda bank yalpi aktivlarining mamlakat YAIMga nisbati 100 foiz va undan ko'proqni tashkil etadi.

1 Hau, H., Langfi eld, S. Marquess-Ibanez D. 2013. Bank ratings: what determines their quality? Economic policy, vol. 28 (74).

2 David, S.(2023. November10). The debacles of 2023 clearly illustrated that a bank's financial stability must never be taken for granted. "Global finance". <https://gfmag.com/banking/worlds-safest-banks-2023-global-100>

3 <https://context.reverso.net-> Ensiklopedii, slovari, spravochniki – onlayn

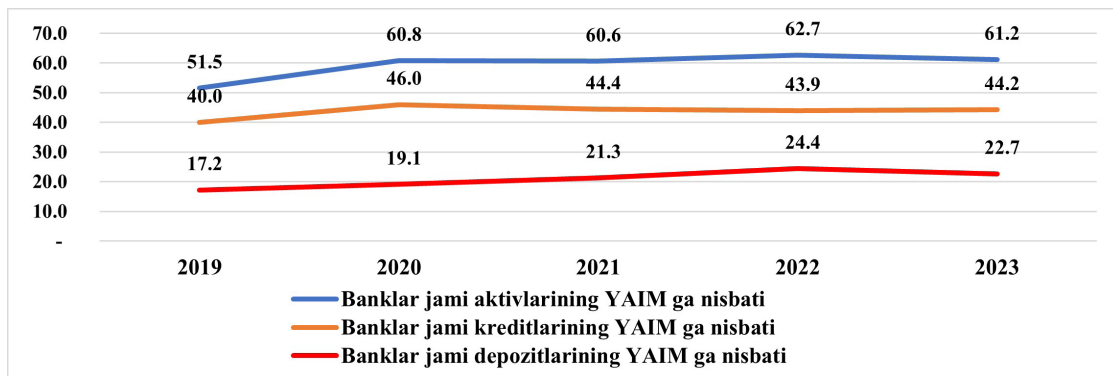
4 White, L. (2010). 'Markets: The credit rating agencies', Journal of Economic Perspectives, 24(2), 211-26.

5 Modina, Michele. Credit Rating and Bank-Firm Relationships. New Models to Better Evaluate SMEs. Palgrave Macmillan UK. 2015. p. 83

6 Афанасенко М.В. Методические подходы к формированию рейтинга банков Украины. Академический обзор. 2011. № 2 (35). С. 73-78

7 Батковского В.А. Рейтинговая оценка деятельности банков. Финансы Украины. 2014. № 5. С. 145-151.

8 Лаврушин, О.И. Модели и технологии банковской деятельности: учебник/ под редакцией О.И.Лаврушин. – Москва: КНОРУС, 2021. – 287 стр

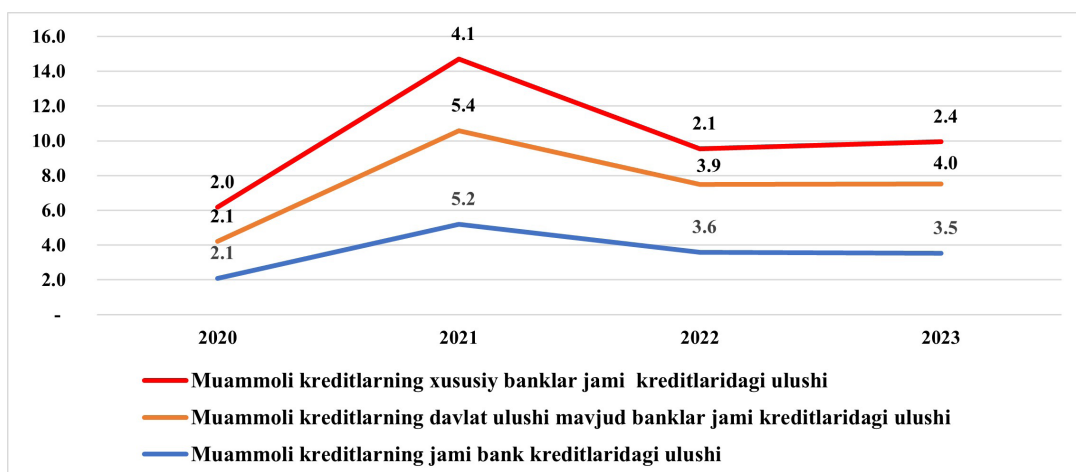
1-rasm: O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining asosiy ko'rsatkichlari dinamikasi (% da)⁹

Kreditlash operatsiyalari banklarning eng asosiy operatsiyalari qatorida bo'lib, reyting agentliklari e'tibor qaratadigan asosiy jihatlaridan biri hisoblanadi. Bunda kreditlarni xususiy sektorga ajratilgan miqdori, muammoli kreditlarning umumiy kredit portfelidagi miqdori katta ahamiyat kasb etadi.

2016–2019-yillarda O'zbekistonda muammoli kreditlarning jami kreditlardagi ulushi 0,7-1,5 foiz atrofida bo'lib, bu MDH davlatlari orasida eng past darajada shakllangan. 2020-yilning I choragidan boshlab muammoli kreditlarning tez sur'atlarda o'sishi va 2022-yil 1-yanvar holatiga kelib 5,2 foiz darajasida shakllanganligi pandemiya davrida iqtisodiy faollikning sekinlashishi sababli biznes subyektlar va aholi daromadlari qisqarishiga mos ravishda to'lovga qobiliyatligi pasayishi bilan bog'liq¹⁰. 1-rasm ma'lumotlarida 2024-yil 1-yanvar holatiga kelib muammoli kreditlarning 3,5 foizgacha pasayganligini kuzatishimiz mumkin. Xususiy banklarda muammoli kreditlarning ulushi davlat ulushi mavjud bo'lgan banklarga nisbatan pastroq shakllangan. Buning asosiy sabablari sifatida mijozlarga yo'naltirilgan biznes modeli, ilg'or korporativ boshqaruv va risklarni boshqarish siyosati, kreditlar ajratish bo'yicha qat'iy talablar hamda yirik korporativ kreditlarga nisbatan iste'mol kreditlarini ajratishga e'tibor qaratilganligi bilan izohlash mumkin.

2024-yil 1-yanvar holatiga banklarning kredit portfelida muammoli kreditlarning salmog'i Oktobankda 85,2 foiz, Eron Soderot bankda 17,6 foiz, Madad Invest bankda 13,2 foizni tashkil etgani ijobiy holat hisoblanmaydi. Bu esa ularning reyting bahosiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, muammoli kreditlarning salmog'i banklarga reyting berish amaliyotida xalqaro va mahalliy reyting agentliklarining eng asosiy ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Xalqaro valyuta fondining tavsiyasiga ko'ra tijorat banklari kredit portfelida muammoli kreditlarning salmog'i 1-2 foiz bo'lishi normal holat ekanligi, 5 foizga yetishi esa bankda kelgusida turli muammolar kelib chiqishidan dalolat beradi.

Tadqiqotlarimiz jarayonida tijorat banklariga reyting berishda bank aktivlari va kapitalining konsentratsiyalashuv darajasi hamda raqobat muhiti, bank kredit portfelida muammoli kreditlarning salmog'i, banklarning resurs manbalari va ulardan foydalanish darajasi, sof foyda va rentabellik ko'rsatkichlarining ijobiy bo'lishi, bank reytinglarining ijobiy bo'lishiga olib kelishi aniqlandi.

2-rasm: O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining muammoli kreditlari bo'yicha solishtirma ma'lumot (% da)¹¹

9 "Kap Depo" investitsiya kompaniyasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi -<https://kapdepo.uz>

10 O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Moliyaviy barqarorlik 1 yarim yillik sharhi. Oktyabr 2022-yil. -34 b.

11 "Kap Depo" investitsiya kompaniyasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi -<https://kapdepo.uz>

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bank reytingi – reyting berish faoliyati bilan shug'ullanuvchi organlarning reyting tizimlari aniqlashtirib olingan mezonlar asosida banklar barqarorligiga baho berish va faoliyatini tizimli tahlili hisoblanib, kelgusida undan foydalanish oshib boradi.

Tahlillarimiz davomida yalpi bank aktivlarining mamlakat YAIMga nisbatan 2019-yilda 51,5 foizdan 2024-yil 1-yanvar holatiga 61,2 foizni, tashkil etganligini ko'rib o'tdik.

Bank yalpi kapitalining mamlakat YAIMga nisbatan darajasi 2019-yilda 6,3 foizdan 2023-yilda 9,3 foizga oshgan, bu jarayon ijobiy holat hisoblansada, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki axborotiga ko'ra 2020-2021-yillarda tijorat banklari kredit portfellari hajmining sezilarli oshishi riskka tortilgan aktivlarning o'sish sur'atini jadallashtirgan.

Tijorat banklari depozitlarining kreditlarga nisbati 0,75-1,0 koeffitsiyentgacha bo'lganda, bank jalb etilgan resurslaridan samarali foydalanayotganidan dalolat bersa, 1,0 dan yuqori bo'lganda resurslardan yetarlicha foydalanilmayotganini bildiradi. Banklarda muammoli kreditlar salmog'i 2022-yil 1-yanvar holatiga 5,2 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yil 1-yanvar holatiga 1,7 foizli punktga kamayib 3,5 foizni tashki etgan.

Tijorat banklari aktivlari tarkibida xususiy aktivlar salmog'ini oshirish va banklarning ustav kapitali me'yoriy darajalarini belgilash kelgusida tijorat banklarimiz xalqaro reyting kompaniyalarining investitsion reytinglarini olishiga imkoniyat yaratadi. Xalqaro reyting agentliklari tomonidan berilgan investitsion reytinglar banklar uchun qator imtiyozlarni beradi. Xususan, xalqaro reytingni qo'lga kiritgan banklar chet el banklaridan qisqa muddatli banklararo kreditlarni jalb qilish imkoniyatiga, bank va uning mijozlari uchun xizmatlar sifatini oshishiga va tariflari arzonlashuviga olib keladi.

So'nggi yillarda mamlakatimiz tijorat banklari kredit portfelida muammoli aktivlarning salmog'i oshib borayotganligi, mijozlarning kreditni qaytara olmasligi natijasida, zanjirli muammolarni keltirib chiqarmoqda. Shu bois, tijorat banklari ichki reyting modelini ishlab chiqishlari va qarz oluvchilar moliyaviy holatini doimiy monitoring qilishlari va amaliyotda joriy qilishlari maqsadga muvofiq hisoblanadi. Tijorat banklari ichki kredit reytingini aniqlashga bo'lgan talab Xalqaro bank nazorati bo'yicha Bazel qo'mitasining talablarida ham o'z aksini topgan bo'lib, bugungi kunda aksariyat rivojlangan davlatlarning tijorat banklari amaliyotida keng qo'llanib kelinmoqda.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 21.12.1995-y. 154-1-son "O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida"gi Qonuni (Yangi tahriri, O'zR 11.11.2019-y. O'RQ-582-son Qonuni bilan tasdiqlangan)
2. O'zbekiston Respublikasining 25.04.1996-y. 216-1-con "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonuni (Yangi tahriri, O'zP 05.11.2019-y. O'RQ- 580-con Qonuni bilan tasdiqlangan)
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.09.2023-y. PF-158-son "O'zbekiston – 2030 strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni
4. O'zbekiston Respublikasining Prezidentining 12.05.2020-y. PF-5992- son "2020-2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni
5. Hau, H., Langfi eld, S. Marquess-Ibanez D. 2013. Bank ratings: what determines their quality? Economic policy, vol. 28 (74).
6. David, S.(2023. November10). The debacles of 2023 clearly illustrated that a bank's financial stability must never be taken for granted. "Global finance". <https://gfmag.com/banking/worlds-safest-banks-2023-global-100>
7. White, L. (2010). 'Markets: The credit rating agencies', Journal of Economic Perspectives, 24(2), 211-26.
8. Modina, Michele. Credit Rating and Bank-Firm Relationships.New Models to Better Evaluate SMEs. Palgrave Macmillan UK.2015. p. 83
9. Афанасенко М.В. Методические подходы к формированию рейтинга банков Украины. Академический обзор. 2011.№ 2 (35). С. 73-78
10. Батковского В.А. Рейтинговая оценка деятельности банков. Финансы Украины. 2014. № 5. С. 145-151.
11. Лаврушин, О.И. Модели и технологии банковской деятельности: учебник/ под редакцией О.И.Лаврушин. – Москва: КНОРУС, 2021. – 287 стр.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.